

Pelplin, 13 października 2018 r.

ks. dr Wojciech Niemczewski

MARYJA JAKO WZÓR ŻYCIA KONSEKROWANEGO

Obrzęd liturgiczny konsekracji dziewic, ustanawiający nową tożsamość kobiety, która poświęca się Bogu, przeniknięty jest głębokim przekonaniem o bliskości, jaka tworzy się między dziewicą konsekrowaną a Matką Chrystusa. „Jesteście z nazwy i w rzeczywistości służebnicami Pańskimi na wzór Matki Boga”¹ – przypomina Kościół w trakcie celebracji. Nie jest to jednak tylko i wyłącznie statyczny wzór w znaczeniu ideału, do którego trzeba dążyć. Jest Maryja wzorem osobowym, Matką i Nauczycielką, która w wybranych przez Boga dziewicach kształtuje postawę służebnicy Pańskiej, jaką sama w doskonały sposób była.

Niniejsze przedłożenie ma na celu ukazanie matczynego formowania i intymnego towarzyszenia, w jaki Maryja kształtuje dziewicę poświęconą Bogu, aby przez akt konsekracji i życie tym aktem, uformował się w Chrystus. Aby ten cel osiągnąć podzielimy naszą refleksję na dwie części. W pierwszej z nich pochylimy się nad znaczeniem samej konsekracji, jej znaczenia, teologii i istoty. W drugiej części przeniesiemy wnioski z analizy aktu konsekracji na życie osoby, która przez ten akt została zjednoczona szczególną więzią z Bogiem. Pozwoli nam to zobaczyć jak bardzo każda konsekracja znajduje swoje źródło w osobie Jezusa Chrystusa i objawia się w życiu Jego Najświętszej Matki.

1. Konsekracja jako bliskość z Bogiem w konkretnym powołaniu

Zaskakującego odkrycia dokonamy, kiedy bliżej przyjrzymy się w jaki sposób Kościół rozumie konsekrację. Katechizm Kościoła przywołuje termin „konsekracja” w 17 numerach² i odsłania bogactwo i głębie tej rzeczywistości, którą to pojęcie

¹ Obrzęd konsekracji dziewic, n° 44.

² Zob. KKK n° 438, 901, 916, 932, 1150, 1294, 1297, 1352, 1376, 1377, 1535, 1538, 1548, 1556, 1557, 1559, 1672.

oznacza. Prostą konsekwencją wynikającą z analizy nauczania katechizmowego jest możliwość opisowego zdefiniowania samej konsekracji.

1.1. Rozumienie konsekracji w Katechizmie Kościoła Katolickiego

W trzy bloki tematyczne można pogrupować katechizmowe określenia konsekracji. Pierwsza grupa odnosi się bezpośrednio do Jezusa Chrystusa, czy to Jego misji czy też rzeczywistej obecności w Najświętszym Sakramencie. Katechizm rozpoczyna od kluczowego stwierdzenia o mesjańskiej konsekracji Chrystusa (n° 438). Bezpośrednio wynika z tego intuicja pełnienia Woli Bożej w posłaniu Zbawiciela i uświęcenia świata poprzez dzieło, do którego został Syn Boży namaszczony. Jednocześnie ujawnia się to, o czym Katechizm wspomina dotycząc celu konsekracji, a mianowicie objawienie się Boga. W numerach 931 i 932 czytamy: „Przez stan konsekracji Bogu Kościół objawia Chrystusa i pokazuje, w jak przedziwny sposób działa w nim Duch Święty. (...) życie konsekrowane jawi się jako szczególny znak tajemnicy Odkupienia”. Potwierdzeniem tej głębokiej więzi łączącej konsekrację z powołaniem i posłaniem jest także rozumienie konsekracji jako znaku przymierza w Starym Testamencie (n° 1150), który przygotowuje przyjsie Mesjasza.

Dodatkowo jeszcze jeśli chcemy uzupełnić obraz tego, czym jest konsekracja przez Eucharystyczną obecność Jezusa to w części Katechizmu dotyczącej Najświętszego Sakramentu znajdujemy, w pierwszym rzędzie, podkreślenie faktu, że konsekracja tworzy trwałą obecność. W drugim spojrzeniu zaś Kościół potwierdza, że konsekracja eucharystyczna słusznie nazywa się przeistoczeniem.

Po określeniu konsekracji w odniesieniu do Chrystusa, kolejny rys jej charakterystyki odkrywamy w sakramentach. Zbieżność orzeczeń pokrywających się z już przytoczonymi ujawnia wewnętrzną spójność objawienia Bożego. W numerze 1535 Kościół mówi: „Ci, którzy zostali już konsekrowani przez chrzest i bierzmowanie (Por. Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 10) do kapłaństwa wspólnego wszystkich wiernych, mogą otrzymać w sakramentach święceń i małżeństwa szczególną konsekrację”. Konsekracja ma miejsce we wszystkich sakramentach i ściśle dotyczy udziału w misji Chrystusa: „chrześcijanie, to znaczy ci, którzy zostali namaszczeni, uczestniczą głębiej w posłaniu Jezusa Chrystusa i w pełni Ducha Świętego, którą On posiada, aby całe ich życie wydawało «miłą Bogu wonność Chrystusa» (Por. 2 Kor 2, 15)”. (KKK, n° 1294).

Wreszcie trzeci blok tematyczny dotyczy konsekwencji aktu konsekracji. Konsekracja, która oznacza poświęcenie pewnych osób Bogu³ (KKK n° 1672 – tu mowa także o dziewicach konsekrowanych) wywołuje następujące skutki: oddaje na wyłączność Bogu, upodabnia do Boga, daje moc konieczną do wypełnienia powołania i posłania (misji), gromadzi i buduje wspólnotę, prowadzi do pełni zjednoczenia z Chrystusem (np. stopnie konsekracji w święceniach kapłańskich).

Trzy przywołane przestrzenie, w których mówi się o konsekracji, dają nam możliwość wyciągnięcia teraz ogólnych wniosków odnoszących się do konsekracji jako takiej. Podejmując się tego zadania dochodzimy do następujących konstatacji:

- Konsekracja jest powołaniem i posłaniem biorącym początek od Chrystusa i ku niemu prowadzącym (starotestamentalne zapowiedzi Mesjasza i konsekracja mesjańska Syna Bożego).
- Konsekracja zawsze ma odniesienie do osoby, nigdy do samej tylko rzeczy. Nade wszystko przez fakt przyporządkowania rzeczywistości konsekrowanej Bogu, oddania Mu jej, ma ona zawsze odniesienie do Osoby Stwórcy, czyni świat bardziej przenikniętym działaniem zgodnie z Wolą Bożą, oddaje świat na powrót w ręce Boga, z którymi to dłońmi stworzenie naznaczone grzechem człowieka i sam człowiek – grzesznik traci bliskość.
- Konsekracja jest przemieniającym zjednoczeniem ze Świętym na drodze konkretnie rozebranego powołania i przyjętej misji: przeistoczenie w Eucharystii, przez chrzest na drodze dziecka Bożego, bierzmowanie na drodze świadka, kapłaństwo, małżeństwo na drodze służby drugiemu w rodzinie naturalnej lub rodzinie Kościoła; przez konsekrację dziewic na drodze macierzyństwa na wzór Maryi.
- Konsekracja jest wiernym i trwałym podążaniem (np. trwałość postaci eucharystycznych) do świętości człowieka odkupionego przez Chrystusa i dążącego do zbawienia.

1.2. Konsekracja jako zwyczajna droga powołania chrześcijańskiego

Przerastająca nas wielkość Bożych planów i tajemnic leży w prostocie. Dostojne pojęcie konsekracji, nie tracąc niczego ze swojego piękna, okazuje się być jednocześnie fundamentalną i przepętnioną łaską drogą, na której Bóg zbliża się do człowieka, jednoczy z nim i prowadzi do pełni zjednoczenia z Sobą. Warto w tym momencie zaczerpnąć z pierwszego rozdziału Ewangelii Łukaszej (Łk 1, 26-41), aby dostrzec, jak bardzo Maryja jest wzorem wszelkiego życia konsekrowanego:

³ Warto zwrócić uwagę na fakt, że Katechizm używa pojęcia „poświęcenie” nie zaś „poświęcenie się”. Różnica jest istotna ponieważ poświęcenie zawiera w sobie poświęcenie się i rozszerza je o aspekt zewnętrzny. Osoba, która podejmuje decyzję o poświęceniu się zostaje poświęcona przez Kościół i w Kościele Bogu. Nie jest to jej osobisty, prywatny akt, ale ma on znaczenie eklesjalne.

„W szóstym miesiącu posłał Bóg anioła Gabriela do miasta w Galilei, zwanego Nazaret, do Dziewicy poślubionej mężowi, imieniem Józef, z rodu Dawida; a Dziewicy było na imię Maryja. Anioł wszedł do Niej i rzekł: «Bądź pozdrowiona, pełna łaski, Pan z Tobą». Ona zmieszana się na te słowa i rozważała, co miałyby znaczyć to pozdrowienie. Lecz anioł rzekł do Niej: «Nie bój się, Maryjo, znalazłaś bowiem łaskę u Boga. Oto poczniesz i porodzisz Syna, któremu nadasz imię Jezus. Będzie On wielki i będzie nazwany Synem Najwyższego, a Pan Bóg da Mu tron Jego praojca, Dawida. Będzie panował nad domem Jakuba na wieki, a Jego panowaniu nie będzie końca». Na to Maryja rzekła do anioła: «Jakże się to stanie, skoro nie znam męża?» Anioł Jej odpowiedział: «Duch Święty zstąpi na Ciebie i moc Najwyższego osłoni Cię. Dlatego też Święte, które się narodzi, będzie nazwane Synem Bożym. A oto również krewna Twoja, Elżbieta, poczęła w swej starości syna i jest już w szóstym miesiącu ta, która uchodzi za nieplodną. Dla Boga bowiem nie ma nic niemożliwego». Na to rzekła Maryja: «Oto Ja służebnica Pańska, niech Mi się stanie według twego słowa!» Wtedy odszedł od Niej anioł. W tym czasie Maryja wybrała się i poszła z pośpiechem w góry do pewnego miasta w [pokoleniu] Judy. Weszła do domu Zachariasza i pozdrowiła Elżbietę. Gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Maryi, poruszyło się dzieciątko w jej łonie, a Duch Święty napełnił Elżbietę”.

Pierwsze odkrycie to to, że konsekracja bierze swój początek w Chrystusie, zapowiada Go i udziela Jego życia: *„Oto poczniesz i porodzisz Syna, któremu nadasz imię Jezus. Będzie On wielki i będzie nazwany Synem Najwyższego, a Pan Bóg da Mu tron Jego praojca, Dawida”*. Konsekracja dotyczy konkretnej powołanej osoby: *„a Dziewicy było na imię Maryja”* oraz dokonuje się mocą Ducha Świętego: *„Duch Święty zstąpi na Ciebie i moc Najwyższego osłoni Cię”*. Jednocześnie tworzy ona intymną więź z Chrystusem: *„Święte, które się narodzi, będzie nazwane Synem Bożym”*. Wreszcie, konsekracja jest objawieniem się Boga, który jest wierny i daje się na zawsze: *„Będzie panował nad domem Jakuba na wieki, a Jego panowaniu nie będzie końca”*. Oto treść powołania Maryi.

Istotnym elementem jest rozeznanie Woli Bożej, przygotowanie do wypełnienia powołania i przyjęcie go. Dziewicze serce Maryi nie dotknięte zmazą grzechu pierworodnego jest sercem rozeznającym: *„Jakże się to stanie, skoro nie znam męża?”*, a także poddającym się rozeznaniu: *„krewna Twoja, Elżbieta, poczęła w swej starości syna i jest już w szóstym miesiącu ta, która uchodzi za nieplodną. Dla Boga bowiem nie ma nic niemożliwego”*. I jak każde powołanie, konsekracja domaga się zgody: *„Oto Ja służebnica Pańska, niech Mi się stanie według twego słowa!”*.

Na koniec aktu konsekracji jest posłanie do konkretnej misji, do służby, trwanie w konsekracji i wierne nią życie: *„Maryja wybrała się i poszła z pośpiechem w góry do pewnego miasta w [pokoleniu] Judy”*. Jeszcze ważniejsze niż pomoc Elżbiecie stanie się

zanieśnienie jej Jezusa i Ducha Świętego⁴. Maryja jest pierwszą, która otrzymała Ducha Świętego przez słowa Anioła, Elżbieta jest pierwszą, która otrzymała Ducha Świętego przez wstawiennictwo Maryi⁵: „*Gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Maryi, poruszyło się dzieciątko w jej łonie, a Duch Święty napełnił Elżbietę*”.

2. Dziewica konsekrowana na wzór Maryi

Wiemy już, że Maryja jest wzorem życia konsekrowanego. Pora teraz przejść do tego, co Maryja, Matka i Nauczycielka, kształtuje w sercu dziewicy konsekrowanej na Jej wzór. Ta druga część naszego przedłożenia będzie skoncentrowana na dwóch najważniejszych cnotach umożliwiających Najświętszej Maryi Pannie doskonałe zjednoczenie z Bogiem; mowa o pokorze otwierającej na łaskę Bożą i dziewiczym macierzyństwie, które nadaje szczególny rys dziewictwu konsekrowanemu, a które można wyczytać wyłącznie z przykładu Matki Bożej.

2.1. Pokora (przyjęcie łaski)

Modlitwa Magnificat ujawnia głęboką świadomość Maryi, że to dzięki pokorze bardziej niż dzięki dziewictwu Bóg obdarzył łaską Swoją Służebnicę: „*wejrzał na uniesienie Swojej służebnicy*” (Łk 1, 48). Podkreślając znaczenie dziewictwa i pokory dla relacji Boga i Jego Oblubienicy w homilii pierwszej super „*Missus est*” św. Bernard z Clairvaux ustawia jednak pokorę wyżej dziewictwa. W następujący sposób, a domaga się to przytoczenia dłuższego i bogatszego w treść fragmentu, Doktor Miodopłynny wyrazi zachwyt nad sytuacją, w której znalazła się Matka Najświętsza: „*Przepiękne zlanie się panieństwa z pokorą; i niepomiernie podoba się Bogu ta dusza, w której z jednej strony pokora uświetnia dziewictwo, z drugiej zaś dziewictwo zdobi pokorę. (...) Chwalebna to cnota dziewictwo, ale bardziej potrzebna jest pokora. Tamta zalecona, ta zaś nakazana. (...) Tamta bywa wynagradzana, ale ta wymagana. Wreszcie bez dziewictwa możesz się zbawić, bez pokory – nie możesz. Może się podobać pokora, która płacze nad utraconym dziewictwem; natomiast bez pokory (ośmielam się twierdzić) nawet dziewictwo Maryi nie podobałoby się Bogu. (...) Gdyby więc Maryja nie była pokorna, nie spocząłby na Niej Duch Święty; a gdyby nie spoczął, nie uczyniłby Jej Matką. Jasne jest więc, że wejrzał Bóg – jak Sama świadczy – na niskość służebnicy Swojej raczej niż na Jej dziewictwo, w tym celu, by poczęła z Ducha*

⁴ Por. KKK, n° 506. „Maryja jest bardziej błogosławiona przez to, że przyjęła Jezusa wiarą, niż przez to, że poczęła Go cieleśnie”. (Św. Augustyn, *De sancta virginitate*, 3: PL 40, 398).

⁵ Por. F. SHEEN, *Maryja – pierwsza miłość świata*, Kraków 2018, s. 51.

Świętego. I choć podobała się Bogu z dziewictwa, to z pokory poczęła. Stąd wniosek, że bez wątpienia pokora to sprawiła, że dziewictwo się podobało”⁶.

Niepojęta pokora Matki Bożej dosięga serca Boga. Dziewictwo jest darem miłości skierowanej wyłącznie ku Bogu, ale pokora pozwala Bogu uczynić z tego daru Swój Eden, przechadzać się w Jej wnętrzu. Ta pokora właśnie sprawia, że Maryja odzyskuje zamysł Boży przewidziany na początku dla kobiety i pierwotny obraz niewyobrażalnego piękna pierwszej niewiasty, Ewy. Nie tylko go odzyskuje, ale i przekracza, oznajmiając i potwierdzając światu, że najbardziej fundamentalnym powołaniem kobiety jest bycie zwiastunką rzeczy Bożych. Z tego też powodu kobieta może przyjąć w sobie tę cząstkę, która należy wyłącznie do Boga – nieśmiertelną duszę nowego człowieka. W pokorze i przez pokorę⁷ dziewictwo i macierzyństwo są nierozzerwalnie połączone. To stwierdzenie otwiera przed nami drogę do najpiękniejszego odkrycia tego, w czym Maryja jest wzorem życia konsekrowanego. W całej historii jedynie w Niej Bóg objawił w najgłębszy i najbardziej radykalny sposób macierzyńską płodność dziewictwa.

2.2. Macierzyńska płodność dziewictwa

Gotowość na przyjęcie daru Bożego i wydanie owocu łaski streszcza postawa pokory i dziewictwa Maryi. Pokora i dziewictwo pozwalają Niepokalanej doświadczyć niezwyklej macierzyńskiej płodności dziewictwa, którego autorem może być tylko Bóg. To, co w ludzkiej logice jest nie do pogodzenia, w Bożym planie odśłania głębię rzeczywistości. Dzięki pokorze Służebnicy Pańskiej możliwe jest złączenie w Matce Bożej dziewictwa i macierzyństwa. To ich współistnienie jest planem samego Stwórcy, jest objawieniem Bożego zamysłu o człowieku samemu człowiekowi. Jakie jest to objawienie? Co Bóg objawia o człowieku i w jaki sposób dziewictwo opromienia macierzyństwo, a macierzyństwo dziewictwo? Na te dwa pytania poszukamy teraz odpowiedzi.

Aby dostrzec, w jaki sposób prawda o Maryi – Dziewicy i Matce odśłania prawdę o człowieku, nade wszystko o kobiecie, zacznijmy od dwóch dość ciekawych definicji Arystotelesa. Filozof określa, kim jest mężczyzna i kim jest kobieta. „Przez samca rozumiemy zwierzę, które rodzi w drugim, przez samicę zwierzę, które rodzi w sobie”⁸. Komentując to francuski teolog Fabrice Hadjadj pisze: „«Kobieta w domu» jest oczywiście pewnym stereotypem, ale całkiem naturalny fenomen «domu w kobiecie»

⁶ BERNARD Z CLAIRVAUX, *Kazania o Najświętszej Maryi Pannie*, Kraków 2017, s. 44-45.

⁷ „Nikt nie dostępuje zbawienia z powodu samego dziewictwa – na dziesięć panien w Ewangelii pięć było nieroztropnymi kobietami. Są dziewice w piekle, ale nie ma tam nikogo pokornego”. F. SHEEN, *Maryja – pierwsza miłość świata*, s. 107.

⁸ Cytat za: F. HADJADJ, *Rodzina. Transcendencja w majtkach*, Poznań 2016, s. 70.

powinien zostać dostrzeżony i uznany. (...) dla mężczyzny inny jest zawsze na zewnątrz niego, podczas, gdy dla kobiety jest on również (...) wewnątrz. Ojciec, mężczyzna, jest najpierw naprzeciw swej brzemienniej żony, zanim będzie naprzeciw swojego dziecka. Matka jest za to przez nie zamieszkiwana. On widzi, ona czuje, słyszy w swoim ciele. I właśnie dlatego mężczyzna ma skłonność do kojarzenia transcendencji z zewnętrżnością (...), podczas gdy dla kobiety transcendencja jest wewnętrzna”⁹. Korespondująca z tym komentarzem jest precyzyjna diagnoza Fultona Sheena, w której Arcybiskup twierdzi, że kobieta wypełnia tajemnicę miłości, a miłość nie znaczy posiadać, ale raczej być posiadany. Wprost za tym Sheen konkluduje, że najniebezpieczniejsze, a wręcz piekielne, dla kobiety momenty to te, w których nie jest zdolna do dawania, ofiarowania¹⁰. Macierzyństwo jest więc wpisane w serce każdej kobiety, także dziewicy. To jednak co w stworzeniach pozostaje nie do zjednoczenia, połączone zostało w Maryi: dziewictwo i macierzyństwo. Przywoływany już Arcybiskup ujmie to w prostej formule: „Matka jest opiekunką dziewicy, a dziewica jest natchnieniem macierzyństwa. Bez matek nie byłoby dziewic w następnym pokoleniu, bez dziewic matki zapomniałyby o wzniosłym ideale, który znajduje się poza ciałem. One się wzajemnie dopełniają jak słońce i deszcz. Bez słońca nie byłoby chmur, a bez chmur nie byłoby deszczu. Chmury, jak matki, oddają coś, czyniąc ziemię płodną; ale słońce, jak dziewica, wynagradza i odzyskuje tę stratę, przyciągając delikatne krople z powrotem do nieba”¹¹.

Chcąc zebrać i podsumować to, w jaki sposób Maryja formuje i jest obecna w życiu dziewicy konsekrowanej, trzeba zrozumieć, drogę, którą przeszła Matka Boga. Powołana do bycia Rodzicielką Stworzyciela stała się Uczennicą Odkupiciela i Oblubienicą Uświęciciela. Naśladowanie bowiem Chrystusa i dojrzewanie do Jego pełni nie ogranicza się do słuchania słów, ale ściśle zależy od zjednoczenia serc i zgody na wypełnienie się Woli Bożej – przyjęciu powołania i postania – skierowaniu wszystkiemu ku świętości czyli konsekracji.

Przedstawiony w niniejszym przedłożeniu głęboki rys maryjny naznaczający dziewicę konsekrowaną pozwala, na sam już koniec, sformułować dwa wnioski. Ten mianowicie, że dziewice konsekrowane na wzór Maryi i uczestnicząc w Jej postaniu, mają objawiać prawdę Bożą o tym, kim jest człowiek i o potędze życia – zwycięstwie Życia nad śmiercią. Oraz ten, że to właśnie dziewice konsekrowane są znakiem profetycznym dla współczesnego świata; szczególnie poprzez bycie – na wzór Matki Bożej – obrazem pierwotnego zamysłu Boga wobec kobiety – jej godności i powołania.

⁹ TAMŻE, s. 70-71.

¹⁰ Por. F. SHEEN, op. cit., s. 114-115.

¹¹ F. SHEEN, op. cit., s. 118.